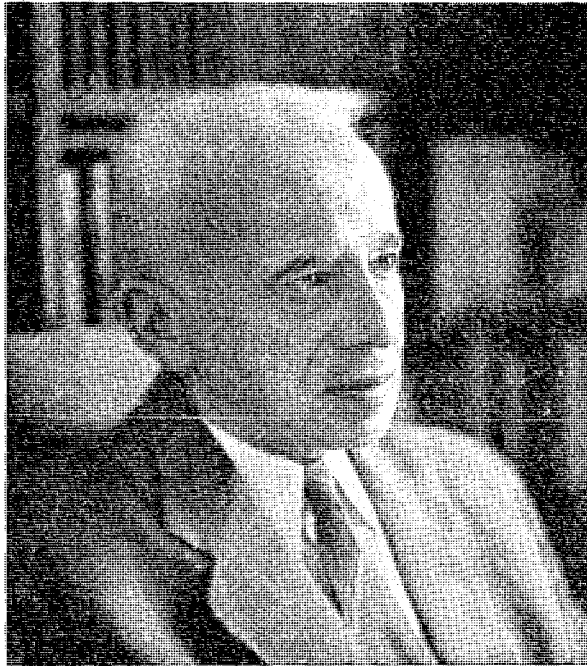

י ע ק ב כ ה ז

ליובל החמישים של עבודתו הספרותית

החומר הגלמי של השירה העברית כבר היה אז כבוש ומנוצח ע"י שני החוצבים הגדולים ביאליק וטשרניחובסקי, וכשהופיע "דור הריגועים", כמבטאו של ביאליק ב"שירתנו הצעירה", כבר מצא לפניו ניב פורח מליטש ועדין, והעיקר — הוויה מורחת באור חדש.

כל אותם הנפתולים על תקומה אנושית של מבקעי החומות הראשונים — פרץ, פרישמן, בירדצבסקי — כבר היו מאחורי דור זה, ובשדמות ספרותנו החרושים וה"ערכים תלמים דשנים כבר עלו ציצים ריחניים ימורים, וקילוחי האביב היו מזל-פיה בושם הריף ומשכר לתוך הלל עולמנו. והושם פתאום הקץ לפולמוס הטרדני על "צורך ויכולת", ונפסקה באמצע השקלא" וטריא המשפלת על "אנושיות ולאומיות", וחללה קמיטת המצח על "צמצום והרחבה", על "חדש וישן" מטרצ'ילים—שפעם היו סוערים בקדחת נעורים, ופעם נגזים ושק" טים כחלונות—ערים — ניתך לתוך המש" עולים שלום, ובין כל הצלילים שנתגלגלו או לחלל עילמנו — הלכנו שבי אחר מנגיני נותיו של יעקב כהן.

אמנם, המשורר עצמו העיד בעודו בשבח רית שירתו ש"נגינות גבוהות התומות במקדשי לבבו וחבל היה לו, כי אוין זר עד עולם לא השמען", אולם השנים שבאו אחרי כך כחישו את דברי המשורר: נגינותיו ההתומות פיצו לתוך שירתנו, ולכלנו היה חלק בהן, שטף הצלילים הקצובים והמנגיני נוח העדינות היו יסוד שירתו של יעקב כהן בשחריתו, ולא היה אז כמוהו מכשף הניב הפיוטי העברי הרך, המחפנך ביוגנות, שיש בה לפעמים שמינית שבשמינית של התיפוף במחלצות השיראיו של הלשוו העברית, וכאילו יתהלך על מרבד-פלוסוף ספיעות שקטות ושר לו את מזמוריו מלאי העדנה, איזו לינה הגיגית היתה עולה משרית הנעורים שלו, כמזה כסימפוזיה של מילות ובנות קוליות, ואבתנו נישאים בזמרים אחריו שכוון קל. כזאת היתה מנגינת העונב הפלאי, ששמו שירת יעקב כהן. לא היה בה מהמדהים, המדועז על מצולות נפשנו ומ" רדף אותנו, אך קשה היה להמלט מקסמה, כי מלאה היתה חוס'נפש והרדנעורים.

החוש הערני ביותר של המשורר בתקופת עלונו היה חוש השמיעה, ולפיכך ינקה או שירתו בעיקר מהמנגינה והדממה.

שיר לבבי שר העולם, שיר העולם שר לבבי.

המשורר ראה את עצמו כחלק של העולם. הוא שטח כולו צלילים — עד אשר לפעמים מתמלטים הם מפיו "בלי גוף, בלי עור, בלי מליים".

אזינו היו עשויות לפלס את כל מנגינות העולם, והעולם נישף לא נתגלה לו אלא מתוך נגינה, ותמיד התפרץ מלבו השיר, עור לה הוא ישיר לה חרבות ופגרים, והולם הוא על "ממלכת השירה", גם מבט כל עין ש תנועת כל גויה בלא אומר, בלי סול שורר" ד", המשורר בראה בכסם השירה, בהוד המנגינה את הכוח העליון והשליט בעולם, וכשהוא רואה בחיזון "קץ כל בשר", אין הוא מוצא כוה'הרס אור, אלא "כגור הקטר מיט" של אחריו המשוררים, שישגיח את קול היקום, מלא כל נפש וזעזע'נעופים, יקפא את הרם בעורקים וימנן כל לשדי החיים.

ועל פני העללים קול פנור השאורד עז יוסיף ינשא פסטר סתפורר.

למשורר ניתן איפוא המוח הכביר ביותר בעולם! ומתוך הירצת כוח המנגינה נפתחו ליעקב כהן שפיה, כמה מנגנות זך מלוחיו, כמה שוטפים טוריו, מי מאתנו לא הוקסם מה" מליים השקטות והקלות של האידיילה, יר

האזין; ואילו בשירתו הלאומית האוירה אחרת היא — היא מוכיחה בשער והוהרה תוך כאב עמוק לגאולה שלמה.

ערונו לרחשי התולדה העברית ולמאבקי התקומה המשיחית נתגלחה בו כנעוריו, עד עצם היה ושר את שירת אלראי המשיח, ועל מותו של הרצל זעק בחרוזיו רוויי כאב עמוק, "למה זה נתגלה לנו המשיח, — שיועד המשורר — כדי שיעלם ונשאר משנה יתומים?" המשיחיות מתלהלת בהרבה מי צירותיו המוקדמות והמאוחרות, משורר שכאב כל ימיו את מאבקי הגאולה וחתר אליה במיטב הגיגיו וחזונו — מן הדין שיהיה שולל גלות קיצוני, הועקה על הג' לוח עולה מהחון התשבי", שהוא מתנה בו את הטרדנו של הגלות וחבלי הגאולה באמנות נפשית של משורר חזון.

עם כל הרוך והחן הטרומנטיקה העונגה של יעקב כהן — ידע גם להורות את שירתו זעף ושר את שירת "הבדיונים", שירת הנקמה והדורו, לאחר קישונו בעצם הבי' עותים, נתמלטו מפיו הדונים טעוני מרי: "לטשה צור", ולאחר רצח ברנזי וחביו בשנת תשי"א לגלג לתוך עולמנו ציליי פלדה "לא נזון" שהיו לסיסמה ולצד דלור החלוצים.

יצירתו של יעקב כהן, הנמשכת ברציפות ובכמה חזק חמשים שנה — ססגונית וע' תרית נכסים ופרכין גדולים היא, מלבד עולם השירה המגוון בלייקה רציפה, בא' לגיה ובבלחה — העניק לנו מחוות רבים, תנכ"ם ואדיים, מעלילות ימינו ומימים עבר, ומטיבים אנושיים ולאומיים יתבטאו בהם חלופות, המשורר מעלה במחוזותיו בעיות נצחיות, המטרידות את גדולי היוצ' רים מאז ועד היום, מטיב פרומיתאי מובאק בא לירי ביטוי ב"ליד הפירמידות" (קיבל פרס ביאליק), התנגשות בין העולם הפרי' מליטיבי, המסתחר מעבר לחומות וסלעים ושומר על מסורת' פדומים ובין העולם הח' דש, הצביליזציה העשירה, האישיגים והכי' בשים של רוח האדם — נתגלמה במחזהו המפלא "בלוז".

את חזון הגאולה הגיף המשורר כעז ב"לקראת משיח", בו מופיעים המסובל ובעל'התשובה מצד אחד וקבצנים נודדים מצד שואלם ואולס את דמות המשיח ראה רק הילד, סמל דור העתיד.

יגון וכאב ויקומות "חמש המגילות", אבל האמונה בנצחון האחרון המשפח גם בתן וורחת עליה אור החסד והישועה.

גם סיפורי יעקב כהן ובמיוחד "ספר הפי גישות", מלאים המיה לירית ענוגה וכיב' שת.

בשים האחרונות התעמק המשורר בוזון התנ"י וההיסטורי ונתן לנו מחזור מחוות עזיבטי, שהאפיקה הלידיקה ממוגות בהן.

המשים שנות יצירה ליעקב כהן — כמה הן מקפלות בתוכן, כמה עידנו והסעירו את הכיבבות חלופות!

יעקב כהן חי בכל שנות יצירתו במכאובי האדם והעולם, הצמ והמולדת, ושירתו שליר תה את הדור בכיסופי-הגאולה וביונקו המאבק, נארגה למסכת היינו להפרותם.

יעקב כהן אינו רק אחד מגדולי משוררי דורנו, שהוד הצליל והניב בשירת היחוד, סעור הביטוי העז והתפטי בשירת האומה תובע חושש וגאולה, חזון היוגנות ומסמ' — הוא גם מתנן ועסקן חברותי, לחם ל"עבדי החדש", לתרבות עברית, מיסד האגודה "עבריה" ומפעלי "הברית העברית העולמית".

יעקב כהן המשורר, הסופר והלוחם לגא' לה אחד הוא בכל גילוייו — יוצר עבדי גדול, החי עם הזמן והנצח, עם האומה מה' אנושות, וביצירתו רבת'הענינים יתגלסו כלום יהוד.

עם תומו וחמדת ניצניו — והאנשים היללו את כל קדויו, בוססו את פרוזיו, והוא מתבודד ומתחיד עם כוכביזיו ועם הדממה. משירי יעקב כהן בתקופתהנעורים שלו נושמת איזו עזרה לירית, בושם של נשמה תמה ורועדה, הטוהה חלומות-אור זכים ומת' דפקת על העולם היפה, אולם גם מרגישים בזהמתו, נכזית וסולדת מהצחוק הפדוע של "האנשים הרעים".

המשורר בחל לכאורה ב"חיי אדם וצל' לים" וב"תענוגי הבלים", בכל'זאת הוא יר דע ש"רק פעם ניץ האביב", ולכן צריך לחטוף את פרוזיה התיים, לקטוף את הפז' חיים היפים, יש ונדמיה לי, שמוגו חלדו עם כל שיר, והוא שומע את דפיקת "בעל הדממה", ויש שהוא רואה סביבו ובקירבו את הנצח, כך ייקלע בין קטבים שונים, סר דתו התנודד על גלי הים, אבל אל התהום לא תרד. היאוש הקורר והמדודה הגדול היו זרים לו, ומבחינה זו סימל המשורר הצעיר את הבלבוב האביבי בשירה העברית החד' שה.

שירתהנעורים של יעקב כהן מקופלה היתה כולה בתוך ה"אני" המתעדי; המשר' דר סיג את עצמו מהעולם השפל, מ"האל" דלים", חבט בשאט'נש על "עש'נכסים", במלט מ"עדת-הגולה" להררי-אלף, אולם בעצם לבלבו, כשצמד לקסמי היופי, האהבה והטבע — קלטו אזינו אנתת אוים וקינתם, אל האוול השקט של החולם הנדי והיחיד התפרצו הדי החיים ונגעיהם, נגעי היחיד והעם, הסעירו את כוחו ויצקו לתוך שירתו רעל עסיסי.

את שירתו הלירית-אינדיבידואלית הלביש שיראיו, ונוגה קל ושקוף רד ומלטה את

גים", השוטפות ביעף כיונים עצמן. וכאשר קראת את השיר העדין "פרת יער" — הרי כאילו הקשבת לצלילי פעמון'כסף, הרישים ורוויים, המלים היו משרות מעצמן בפוך.

ומתוך שמיעתו החדה וערתו העדינה של המשורר — הוא תופס גם את השקט, הא' למ, תדלוו'התנועה שבעולם כיש נאצל, הוא גושר גשרים בין הדממה והמנגינה, וגם המנגינה שלו יונקת משעות הדממה והחלר' מות, אוהב הוא לפרקים להציץ לתוך עצמו, להתחיד עם נפשו, להשרות בה חזון של תום ושלווה, ואין לך שעה כשרה לכן משי' עת הדממה:

דָּמְמַח־קְדוּמִים הַקְּתָנִי בְּיָוֵעוֹת
אִם רִקְמָנָה
דָּמְמַח־קְדוּמִים זו נִתְרָה לַפְּלִטָה
מִימֵי שְׁלוֹם הָעוֹלָם
שָׁרָם יָאֵת אֶדָם בְּשִׁאוֹנוֹ הַיָּמוֹנוֹ
כְּבָלֵעַ נִקְרָשׁ.

שאון העולם פיגול הוא, פוגם בהוד הב' ריאה, טוהרה היא הדממה, כמשרה על הכל צעיר'מסתודני, ודוקא אותו עולם, העומד ותוהה ב"דממת נפשו הקדומה", הוא הקרוב למשורר, לפיכך רבים כל-יכך בשירת יעקב כהן מראות ערב, לילה ודמדומים, וורים לו הצבעים המבויקים, המקרים את העינים, כאילו לא למכחלו שליטה תירדה בעולם הממש והגיון, ענוגים ורכים הם כל אותם השיירים הליריים, ששר המשורר על עולמו הוא, באותם ימי נעורים נקלע יעקב כהן מתודות-נעורים לתגות-נעורים, משכרון קל ליגון דר, יגון "העלם הבהיר", שיצא לחיים